

On the Origin and
History of
Gypsy/ Romany
Population

CU PRIVIRE LA ORIGINEA ȘI ISTORIA ȚIGANILOR/ROMILOR

MIHAI MERFEA

*In order to demonstrate
that the roots of the
European Gypsy/Romany
population are to be found
in India, linguistic,
historical and
anthropological arguments
are put forward.
References are made to
the Gypsy/Romany
population existing in
Romania and in other
countries of Central,
Eastern and Western
Europe.*

Studii și documente narrative evidențiază că strămoșii țiganilor/romilor de azi locuiau cu 3000 de ani î.Chr. de o parte și de alta a Indusului. Se numeau "Djats" și aveau un regim matriarhal (Puro-Daj = mama-mare). Preocuparea de bază a bărbaților era confectionarea unor obiecte de argint, aramă și bronz.

Tiganii sunt arieni, fac parte din popoarele care vorbesc limbi indo-europene. Indienii le-au spus "Rom (Roma), însemnând popor primitiv, despre care a scris și R. Benedikt¹.

În limba sanscrită "ROM" înseamnă "OM", iar în limba romani - bărbat, "ROMMI" înseamnă femeie. Alte denumiri care echivalează cu rom sunt: "Manuș"; "Luli"; "Luri"; "Gurbati"; "Lahöre"; "Cergași"; "Rudari", "Căldărari", "Firani" (țigan turcesc); "Gypsies" (denumiți de englezi ca fiind originari din Egipt); "Egipciiano" și "Gitano" (le spun spaniolii și portughezii); "Zingaro" și "Zingari" (le zic italienii); "Tehan" (denumire dată de sârbi); "Tâghan" (este denumire rusească); "Pharaon népek" (popor al lui Faraon în ungurește); "Zigeuner" și "Sinti" (le spun germanii); "Tsigans" și "Bohémens" (le zic francezii); "Atzhigans" (le spun grecii); "Zott" (denumire arabă); "Heiden" (fără religie, pentru belgieni) etc.

Istoricii au notat că originea țiganilor trebuie căutată în N-V Indiei. Cercetările efectuate de membrii Expediției "LA IZVOARE" în primăvara anului 1993, ne-au dat posibilitatea să stabilim că zonele de unde romii au plecat sunt în principal statele Punjab și Rajasthan. Statul Punjab, situat în Nordul Indiei, e cuprins între Munții Suleiman în Vest și râul Jumna la Est, având ca

CU PRIVIRE LA ORIGINEA ȘI ISTORIA ȚIGANILOR/ROMILOR

orașe mai importante Cerndrigarh, capitala Punjabului, fondat în 1951 după planurile celebrului arhitect francez Le Corbusier. Rajasthanul cu capitala la Jaipur - se află în Nord-Vestul Indiei, întinzându-se de la granița cu Pakistanul până la Agra, în Est, iar la Nord până în apropiere de New-Delhi. Aici s-a putut identifica o populație cu ocupări asemănătoare țiganilor din România și din celelalte țări ale lumii. În Punjab populația de "Djats" sau "Gypsies" cum o numesc indienii, se ocupă de cultura cerealelor (Punjab este grânarul Indiei) și creșterea vitelor (ovine, caprine, bovine și.a.). Crescătorii de animale practică nomadismul. S-au putut constata asemănări dintre limba români vorbită de țiganii din Europa și cea vorbită de locuitorii din Punjab și Rajasthan. Cuvintele limbii români au originea în limba sanscrită și în limba hindi. Câteva exemple sunt necesare:

Români Chib	Limba Sanskrită	Limba Hindi	Limba Română
bacro	-	bakrā	berbec
balo	bāla	suar	porc
baro	vadda	baro	mare
da(de)	dā	dena	a da
dar	dara	dar	frică
jukel	jakuta	kutta	câine
manus	manush	manush	om
manro	manda	manda	pâine
pani	panya	pani	apă
panj	panca	panj	cinci
purano	purano	purana	bâtrân
sukar	sukrta	sughar	frumos

După studiile existente la Institutul de Romanologie din Chandigarh, 35-40% din cuvintele limbii români sunt din limba sanscrită, 30-35% din limba hindi, iar restul sunt turcești, grecești, armene etc. Limba români este vorbită în Punjab, Rajasthan și în întreaga Indie de aproape 100 milioane de oameni².

Peste tot în Punjab și Rajasthan se întâlnesc afecțiunea femeilor pentru hainele colorate în roșu, cenușiu - de

staniol și galben intens. Dansurile dinamice și pline de grație ale timerilor le identifică cu ușurință în toate comunitățile de djats, mai mari sau mai mici. Femei bătrâne și mai tinere te invită să-ți ghicească. La tot pasul îți se oferă leacuri din buruieni pentru tratamentul bolilor de inimă și reumatice, ceea ce practică de copii și de unii bătrâni te face să crezi că țiganii sunt veniți din India.

Totodată în localitățile investigate s-au putut identifica fapte și date etnografice și etnologice, precum și antropologice ce se constituie ca dovezi că țiganii/romii provin din India.

Unele concluzii stabilite anterior și publicate în cartea "Țiganii - integrarea socială a romilor", în parte, nu mai sunt de actualitate³.

Studii despre originea și istoria țiganilor/romilor

Așadar, că țiganii provin din India și nu dintr-o castă inferioară, așa cum s-a afirmat frecvent, ci din una mijlocie. Ei nu au fost aduși ca robi de hoardele urmașilor lui Gingis-Han sau ale lui Timur Lenk. Si acum "gypsies" indieni se ocupă cu prelucrarea bronzului, aramei, alamei și lutului, deci tot o castă a meșteșugarilor. Această stare mi-a fost prezentată pe bază de date de Înaltpreasfințitul Gregoreas, Mitropolitul Bisericii Ortodoxe din India.

Istoricii, antropologii și țiganologii ne informează că țiganii au pătruns în Europa treptat cu opriri prin: Grecia, Bulgaria, Serbia, Tara Românească, Moldova, Transilvania, Italia, Spania, Portugalia, Rusia, Franța, Germania și Anglia. Unii autori sunt partizanii unui singur traseu, alții indică două, așa cum sunt și autori care admit mai multe astfel de trasee.

Fr. Miklosich apreciază că țiganii au stat mult timp în Imperiul Bizantin.

Mihail Kogălniceanu scrie că în anul 1260, în timpul regelui Bela al IV-lea, exista în Ungaria un popor numit "Cigany" sau "Czingani", adică tiganii.

Nicolae Iorga susține că tiganii au venit în principatele române cu invazia mongolă (tătară), prin Caucaz, la jumătatea secolului al XIII-lea¹.

Cele notate de noi ne dau posibilitatea să facem unele completări. Prezența tiganilor în Europa s-a realizat prin cel puțin trei valuri de emigratie într-o perioadă de 700-800 de ani. Teza că tiganii au ajuns în Europa cu ocazia invaziilor mongole (tătare) sau a altor năvălitori nu se confirmă. Nu excludem ipoteza că tiganii ar fi putut fi însoțitorii unor războinici din secolele XI-XIV, dar nu ca robi, ci ca meseriași folosiți la reparatul căruțelor, puștilor, tunurilor, potcovitul cailor, aprovizionarea trupelor și.a.

În sec. al XIII-lea Gingis-Han a dorit să cucerească lumea. Unii dintre oamenii care l-au însoțit pe războinicul mongol se numeau "Luli", aceștia fiind strămoșii tiganilor. Hani Uzbec, urmaș al lui Gingis-Han, întreprinde în anii '60 ai secolului al XIV-lea o expediție de pradă în Moldova și Țara Românească.

Prof. de Weer R. Rishi argumentează în studiile sale că prima migrație a avut loc la începutul secolului al VIII-lea (712 d. Ch.) în Persia². Se spune și se scrie că regele Persiei Bahram_Gur a luat în căsătorie fiica sultanului Sengulli al Indiei care i-a dat ca zestre, printre altele, 10.000 de "Luli", muzicanți pentru a distra populația săracă³. Se povestește că regele a dat fiecărui "Luli" câte un bou, un măgar și un sac de grâu pentru a deveni agricultori. Grâul l-a mânca, boii i-au tăiat și au rămas cu măgarii, cu care au rătăcit prin lume. Despre tigani, documente de arhivă sunt puține, există multă imaginație care a dat naștere la legende.

Din Babilon "Lulii" s-au divizat în mai multe grupuri. Primul grup a luat

drumul spre Marea Mediterană și Balcani; Palestina (Israel) în 1076; sunt prezenți în Bizanț în anul 855; în Turcia (1150); Insula Creta (1322); Bulgaria (1331); Mănăstirea Muntelul Athos (1332); Serbia (1348); Țara Românească (1370); Venetia (1378). Al doilea grup a trecut Marea Rosie și a ajuns în Egipt în anul 1068 și de aici în alte țări ale Africii: Maroc, Sudan și.a., apoi în Spania în anul 1460.

Unii tiganologi și istorici au formulat ipoteza că tiganii din Balcani au urmat cursul Dunării spre Europa Centrală, Slovacia și Cehia (1399-1415)⁴.

Al treilea grup a rătăcit spre Nordul Asiei, "Lulii" numindu-se Kara-Kitai (chinezi negri). Al patrulea grup se pare că s-ar fi întrebat spre Japonia, dar antropologii i-au pierdut urma.

A doua migrație s-a petrecut în secolul al XI-lea (d. Ch.) din N-V Indiei prin Pakistan și Iran. "Lulii" din Iran se numesc și "Cingan" pe care populația majoritară îi numește hoți. Alături de aceștia o altă categorie de romi mai civilizați sunt numiți "Kauli". Din Iran "Lulii" (Lurii) au trecut în Armenia (1055) și de aici în Caucaz (1240)⁵.

A treia migrație este consemnată în secolul al XIII-lea din Nord-vestul Indiei, Afganistan prin Taskent, Câmpia Rusă spre Europa Centrală și Nordică; Ungaria (1417); Germania (1417); Elveția (1419); Franța-Paris (1419); Belgia-Bruxelles (1420); Suedia (1515); Moscova (1515) și de aici prin Munții Urali (1527) spre Siberia; Anglia (1525); Scoția (1527)⁶.

Asupra originii tiganilor din Spania există două opinii: Paul Bataillard susține că tiganii din Spania provin din Nordul Africii, iar Miklosich admite că aceștia au trecut Pirineii din Europa.

La sfârșitul acestei scurte prezentări un fapt este sigur: migrația tiganilor din Nord-Vestul Indiei urmează direcția Orient-Occident.

CU PRIVIRE LA ORIGINEA ȘI ISTORIA TIGANILOR/ROMILOR

Tiganii în România

Cercetările antropologice și sociologice evidențiază că tiganii nu formează un tot omogen. Sunt multe neamuri care se deosebesc după ocupație, tradiție, obiceiuri și după modul lor de viață.

În Balcani și în Europa, deci și în România, tiganii au ajuns în secolul al XIV-lea. La început tiganii au fost bine primiți (poate bineveniți) de către domnitorii pentru că ei au oferit multe servicii cu caracter economic Europei Medievale ca: fierari, prelucrători ai aramei și bronzului, tinichigii, comercianți, bucătari, precum și ca actori, muzicieni, vrăjitori, ghicitori etc.

În anul 1445 Vlad Dracul a trecut cu luntrea 3 zile și 3 nopti din Bulgaria în Tara Românească 11-12.000 de tigani, ce semănau cu egiptenii¹⁰.

O parte din tigani a pătruns din teritoriile de dincolo de Nistru. Daniel Philippide crede că tiganii au ajuns la noi în situația de robi din Caucaz rătăcind din loc în loc sub conducerea unor șefi proprii. În Moldova ei își căstigau existența din "armărărie", strângerea aurului din nisipuri, vânzarea catărilor, confectionarea de site și ciururi, albia, ciubere, linguri¹¹.

Într-un document din 8 iulie 1487 sunt amintite în Moldova pe lângă robii "tătari" și robii "tigani". Denumirea de robii tătari dispare în secolul al XV-lea, menținându-se numai cea de tigani. Robii tătari și tigani se cumpărau sau se dădeau danii¹².

În Tara Românească tiganii au venit ca oameni liberi din Sudul Dunării. Ulterior s-au vândut singuri și au devenit robi. O parte dintre ei s-au dat danieli mănăstirilor și unor boieri. Si din acest punct de vedere nu putem fi de acord cu teza că Moldova și Tara Românească au fost centre de concentrare a tiganilor veniți din Răsărit de unde au trecut în Peninsula

Balcanică. Informații documentare, precum și numărul mare de cuvinte turcești și grecești din limba română sunt dovezi că tiganii robi de la noi au stat un timp îndelungat în Peninsula Balcanică. Mihail Kogălniceanu în lucrarea "Esquisse sur l'histoire, les moeurs et la langue des tsiganes" ne-a lăsat o prezentare a tiganilor deosebit de utilă nu numai pentru cercetătorul istoric, ci și pentru sociolog, etnograf și etnolog. El imparte tiganii în următoarele grupuri: 1. tigani domnești; 2. tigani mănăstirești; 3. tigani boierești; 4. tigani particulari.

Cronica breviar scripta menționează că la zi de martie 1471 Ștefan cel Mare a transferat din Tara Românească în Moldova 17.000 de tigani, luându-i în robie. Petru Rareș a cumpărat o familie de tigani soț, soție, 5 băieți și o fată cu 50 zloti ungurești și un cal. Tigani domnești erau cei mai mulți și plăteau cea mai mare parte la bugetul statului¹³.

Tiganii boierești, "căsași" de curte și tigani de "ogor", se ocupau cu cultura pământului, grădinărit, pădurit, ciobanit, văcărit. Tigani de ogor formau o pătură numeroasă care, după dezrobire, au devenit buni agricultori, proprietari de pământ și animale, sunt buni creștini, nu fură și nici nu vorbesc tiganește. Căutătorii de aur și meseriașii ar fi dus o viață mai bună față de ceilalți. Doamna avea tigani ei pe care îi folosea în casă ca: bucătari, croitorese, spălătorese etc. pe care îi putea da în robie fără aprobarea domnului. Alexandru cel Bun a dat în anul 1429 soției sale Marina un număr însemnat de tigani.

Tiganii mănăstirești, în cea mai mare parte, erau agricultori, lucrători în păduri, crescători de cai, fierari, potcovari, zidari, sobari, dulgheri, bucătari, cărujași, morari și.a. Primii robi mănăstirești sunt menționați în documente în anul 1402 și lucrau în Moldova la Baia. Într-un alt document din anul 1453 se menționează că robii de aici se ocupau cu negoțul¹⁴.

Tiganii particulari la care s-a

referit mai puțin M. Kogălniceanu au fost răscumpărăți de stat (iunie 1848).

În Țările Române ca și în alte țări (Rusia, de exemplu) robi nu au constituit baza producției ca sclavii. În societatea feudală, rolul principal a aparținut la început muncii libere a țăranului ca membru al obștei.

Tiganii robi erau obligați la plata anuală a unei sume de bani către stat, diferențiat de la un ținut la altul: Neamț: 372 lei; Bacău 150 lei; Dorohoi 86,60 lei, Tutova 51 lei. Se percepeau și alte impozite ca: "banii potcoavelor" și "banii grajdului". Domnii fanarioți încasau impozitul pe capitate de doi galbeni anual pentru fiecare tigan rob și 1 galben pentru tiganul nomad¹⁵.

Tiganilor li s-a dat câte un șef (agilis) subordonat unui "egregius". Bulibășii, Juzii, vătafii erau scutiți de obligații fiscale¹⁶.

Au existat grupuri de tigani liberi. Tiganii nomazi nu au fost robi. În unele țări ale Europei ei se grupau în 10-12 familii (după obiceiul strămoșilor) și cutreiera lumea în lung și în lat. În Basarabia grupurile libere se numeau "Miyeyesti" și "Iono" (Ionești). În Moldova, Tara Românească și Transilvania sunt cunoscute familii ca ale "Stăneștilor", "Kolompăr" și a.

Principala ocupație a tiganilor nomazi era confectionarea de cazane din aramă, obiecte din alamă, bronz și fier. O altă ocupație a acestora era negoțul: cumpărau produse agricole din sate și le vindeau în orașe și invers.

Pentru hărnicie și credința față de boier, domn, instituție (mănăstire) unii tigani robi erau declarați liberi și recompensați. Așa de exemplu, Ion Vodă cel Cumplit a înșărit un tigan numit Nicola cu 1/3 din satul Balotești și un vad de moară la Putna¹⁷.

În anul 1652 Vasile Lupu îl dă "carte" unui tigan liber să-și poată stăpâni "ocina" cumpărată de la soția unui preot. În

martie 1708 un tigan numit Lupașcu a adus carte de la Domn pentru a-și construi o casă în orașul Bârlad¹⁸. Regele Matei Corvin prin Ordonația regală în 1487, confirmată în 1583, dă libertate deplină tiganilor, iar împăratul Sigismund i-a declarat pelerini creștini¹⁹. Dezrobirea tiganilor s-a realizat printr-un proces care a durat mai mult de 100 de ani.

În anul 1783 tiganii din Transilvania și Bucovina au fost opriți să mai vagabondeze și li s-au creat condiții să-și construiască bordeie, au devenit agricultori și meseriași stabili²⁰.

În cartea lui Mihail Kogălniceanu găsim informația că unii boieri, înainte de moarte, eliberau tiganii, fi iertau. Alții mai tineri, ca E. Bălăceanu și Ion Câmpineanu, au slobozit din robie toți tiganii pe care îi moștenise de la părinți în 1834 și 1835. Domnitorul Mihail Sturdza la 31 ianuarie 1844 eliberează parțial tiganii domnești și mănăstirești, iar în 11 februarie 1847 Gheorghe Bibescu înfăptuiește același act. Grigore Ghica în Moldova și Barbu Știrbei în Muntenia desfințează robia la 28 februarie 1855 și respectiv 8/20 februarie 1856. În Basarabia robia a fost desființată în 1861²¹.

După dezrobirea tiganilor și pierderea privilegiilor boierești, a avut loc un proces de diferențiere în funcție de neam, ocupație, forme lingvistice, stabilitate.

Dr. Rajka Duric, tiganolog sărb, scrie că în Afganistan sunt 3-7 neamuri de tigani "vătrași", 17 seminomazi, 41 care trăiesc în corturi și 7 sunt tot timpul nomazi în grupuri de căte 5-7 familii²².

Popp Serboianu grupează tiganii în: "Laiesi" sau "Lăieți" și "Vâtrari" sau "Vâtrasi"²³, iar Domnica Păun în "Tigani de sat" și "Tigani curați"²⁴ care locuiesc în colectivități stabile și se ocupă cu agricultura, confectionarea obiectelor de fier și muzicanți. Această prezentare are în vedere criteriul stabilității.

Ulterior s-a apreciat că ocupația

CU PRIVIRE LA ORIGINEA ȘI ISTORIA ȚIGANILOR/ROMILOR

este cel mai corespunzător criteriu de analiză a etniei romilor. În acest sens propunem următoarea schemă:

1. Tigani "Vâträși" care locuiesc în sate și au primit pământ cu ocazia reformelor agrare în aceeași măsură cu românii și alte etnii. Unii sunt buni agricultori, iar alții sunt lăutari;

2. Ursarii (foști dresori de urși) și au părăsit ocupația și au devenit lăutari sau confecționează piepteni din os sau aluminiu, cutite, perii, andrele s.a.;

3. Ciurarii care fac site, ciururi, perii și le vând în piețe sau la iarmaroace;

4. Rudarii, blidarii sau lingurarii care se ocupă cu confecționarea de linguri, talere din lemn, ciubere, fuse, furci de tors;

5. Aurarii, ocupație veche, apreciată în trecut pentru marea cantitate de aur adunată din albia râurilor. Există dorință ca această activitate să se reia;

6. Potcovarii stabiliți atât în cartiere mărginașe ale orașelor, cât și la sate, confecționează potcoave și potcovesc cai și boi;

7. Fierarii fac scoabe, caiete, suruburi, balamale;

8. Cositorarii, spoiesc cazane de aramă, cratițe, polonice, tigăi;

9. Meșterii-lăcătuși fac chei, repară broaște de uși;

10. Vânzătoare de flori în orașe mari ca: București, Brașov, Craiova, Cluj-Napoca, Timișoara s.a.;

11. Zidari, zugravi și mozaicari, salahori și constructori;

12. Cismari și văcșuitori de ghete și confecționeri de hamuri pentru cai;

13. Mecanici-auto, în majoritatea proprietari de ateliere pentru repararea autoturismelor;

14. Lăutarii, organizați în formații de muzică populară, usoară, ansambluri, tarafe, orchestre (Dan Armeanca - O Gipsy King);

15. Negustori, geambași de cai, vânzători de obiecte de ornament ca:

cercei, înene, broșe, piepteni, clame, nasturi, sacoșe, genți, fețe de masă din mase plastice;

16. Intelectuali ca: actori, muzicologi, medici, învățători, jurnaliști, cântăreți, militari etc. se pierd în marea masă a populației. Cei mai mulți dintre aceștia nu-și recunosc etnia;

17. Semințarii care cumpără și vând semințe de dovleac și floarea soarelui în gări, piețe, stadioane etc.

Dintr-un alt arbore se trag Căldărarii. Așa cum am arătat mai înainte ei se consideră superiori celorlalte neamuri. Căldărarii nu pot fi confundați cu netoții, chiar dacă la început au avut același tip de locuință - cortul - și mijloc de transport - căruța. Spre deosebire de netoți căldărarii sunt inteligenți, organizați, trezorieri de aur și au o bucătărie tradițională, obiceiuri și tradiții pe care le păstrează cu sfîntenie.

În ultimii ani au început să-și construiască locuințe moderne cu multe camere atât la orașe, cât și la sate. Din rândul lor, în orașe, au apărut căruțașii pentru servicii domestice la populație. Aceștia cumpără, întrețin și folosesc cai frumoși de "sângere arab", sunt tigani care și zic "de mătase", buni meșteșugari, purtători de costume elegante tradiționale, nu cersesc și sunt mândri de neamul lor.

Recensământul populației și locuințelor din 7 ianuarie 1992, înregistrează populația și după limba maternă. Din acest punct de vedere, în România deosebim: tigani români, maghiari, germani, ucrainieni, ruși, turci, serbi-croați, tătari, slovaci, evrei, greci și armeni²⁵.

Privind în ansamblu modificările din modul de viață al tiganilor/romilor din țara noastră, ca și din întreaga lume, putem aprecia că societatea modernă, urban-industrială, are o influență benefică asupra comportamentului unor neamuri (căldărarii, muzicanți-lăutari, meseriași, comercianți, muncitori în industrie, agricultori, semi-nomazi și de vatră). Cu toate acestea, cea

mai mare parte a populației îi consideră pe țigani ca hoți, găinari și oameni periculoși.

Se fac pași timizi spre un nou model de viață care, firește, intră în contradicție cu cel tradițional. Nucleul noului model îl constituie formarea tinerei generații de romi în perspectiva școlarizării și profesionalizării în meserii tradiționale și moderne.

O cale lungă rămâne de străbătut.

Cât țigani sunt în România?

O întrebare la care țiganologii (romologii), statisticenii și oamenii politici-țigani au răspuns prin date diferite. Statisticenii au considerat ca adevărate cifrele statistice înregistrate prin recensăminte, liderii ai romilor comunică cifre exagerate, lipsite de o metodologie științifică de calcul.

Cercetarea efectuată de noi a cuprins în aceeași măsură: țiganii care vorbesc limba română, țiganii care vorbesc numai românește, țiganii care vorbesc limba maghiară și a celorlalte minorități naționale (slovacă, sărbă, rusă, ucraineană, bulgară, turcă și.a.); țiganii care practică modul de viață tradițional și pe cel urbanizat (atât pe cei care locuiesc în sate, cât și pe cei care locuiesc în orașe). În cadrul metodologiei elaborate pentru stabilirea numărului de țigani s-a calculat o marjă de eroare $\pm 3,5\%$. Investigația a avut în vedere și acele informații despre colectivități care nu se recunosc ca etnie, dar populația mediului în care trăiesc îi consideră țigani. Delimitarea este motivată și din punct de vedere practic, dându-ne posibilitatea de a înregistra și pe acei țigani care dintr-un motiv sau altul nu se declară ca etnie.

Investigația întreprinsă a avut de depășit unele greutăți determinante, mai ales, de migrarea masivă a țiganilor - un adevărat exod - spre orașe (București,

Brașov, Ploiești, Timișoara, Galați, Craiova, Cluj, Tg. Mureș și.a.) și din lipsa unor evidențe la oficiile stării civile ale primăriilor.

Studiul a evidențiat că romii sunt răspândiți în toate județele țării, zonele cu densitatea cea mai mare de țigani sunt: județele Timiș și Arad, reprezentând 4-5,5% din numărul total și cele de la limita de sud a Transilvaniei ce aliniază județele Hunedoara, Sibiu și Brașov (zone cu potențial economic ridicat). Microzonele Târnava Mare și Târnava Mică sunt adevărate insule țigănești. Peste 55% din totalul țiganilor vorbesc limba română, aproape 40% limba română, 5% limba maghiară și spun că-s maghiari. O zonă intens populată cu țigani este județul Mureș (5,65%).

Unele zone din care fac parte județele Cluj, Vâlcea, Dâmbovița, Dolj, Bacău, Neamț, Galați și Buzău au o densitate medie de 2-4%.

Județele din Nordul țării (Satu Mare, Maramureș, Suceava, Botoșani) au un număr relativ mic de țigani: 2-3% din total. Se constată existența unor deosebiri din punct de vedere al densității, atât între zone, cât și în interiorul lor, între județe.

În București și localitățile limitrofe locuiesc aproape 20% din totalul țiganilor din România, procent aproape egal cu numărul țiganilor din Budapesta, 19%.

Datele oficiale privind dinamica creșterii numărului de țigani pe o perioadă de mai bine de jumătate de secol evidențiază rezultate contradictorii: Anuarul Statistic al României din anul 1930 înscrive 249.656 de țigani; Asociația Generală a Romilor din România declară în 1933 că are 800.000 membri; Anuarul Statistic din 1933-1936 înscrive peste 270.700 țigani. Recensământul din 21 februarie 1956, 104.216 țigani; Recensământul din 5 ianuarie 1977 înregistreză 229.986 țigani, iar Recensământul populației și locuințelor din

CU PRIVIRE LA ORIGINEA ȘI ISTORIA ȚIGANILOR/ROMILOR

7 ianuarie 1992, 409.723 țigani. Unii lideri ai romilor declară ziariștilor că în România sunt 3-4 milioane de țigani. Care din cifrele comunicate sunt adevărate? În cele mai multe cazuri au lipsit atât probitatea științifică, responsabilitatea politică, cât și răspunderea populației însăși.

Evaluând rezultatele cercetării noastre pe baza metodologiei enunțată la început, s-a stabilit că numărul țiganilor în România este de 1.180.093, reprezentând 5,1% din totalul populației în 7 ianuarie 1992²⁶.

Pentru comparație am folosit unele date publicate de "L'Institut de la Famille" din Paris. După surse diferite de informație, populația de țigani din țările Europei de Est se estimează: Ungaria 400.000-800.000, reprezentând 5,6% din totalul populației; Bulgaria 300.000-500.000, reprezentând 4,5%; România 500.000-1.500.000, reprezentând 4,4%; Iugoslavia 700.000-1.000.000, reprezentând 3,5%; Cehoslovacia 300.000-500.000, reprezentând 2,6%; Polonia 30.000-80.000, reprezentând 0,2% din totalul populației²⁷.

Indiferent de zona în care locuiesc, țiganii vorbesc și românește; peste două treimi din numărul țiganilor din județele Covasna, Harghita și Mureș, care vorbesc limba maghiară, s-au înregistrat ca maghiari.

Sperăm ca în viitor cercetătorii problemei romilor să poată evidenția realitatea; "distanța" socială dintre români și țigani este aproape nulă. Explicații sunt destule. Firea românului este alta. Se pot identifica multe fapte ale fenomenului psihologic-etic. Ca nici într-o altă parte a lumii, sudura între elementul țigănesc și cel românesc nu este mai puternică. Așa se explică că țiganii se recunosc drept români și în alte țări, vorbesc limba română ca și cum ar fi a lor. Această realitate trebuie studiată cu atenție, atât pentru știință, cât și pentru omul politic.

Romii pe alte continente

Încheind cel de-al treilea val al migrațiilor în Europa de la începutul secolului al XVI-lea (1525-1527), țiganii au fost primiți cu atenție și cu prudență de către unii șefi ai statelor medievale. Cunoștințele și deprinderile lor de prelucrare a metalelor prezintau interes pentru dezvoltarea bazei producției manufacturiere a timpului.

Treptat popularitatea și încrederea în romi au fost afectate de comportarea lor deviantă; furturi de tot felul, inclusiv de copii, ucideri, spionaj și altele. Aceștora li s-au adăugat prejudecăți rasiale și religioase, precum și rezistența țiganilor pentru a se integra în societatea civilă a locului și timpului. Tiganii au rămas credincioși proprietății tradiții, păstrându-și limba, obiceiurile și cultura.

Pentru furturi și ucideri, în anul 1560, prin lege, țiganii din Franța sunt forțați să părăsească teritoriul continental. Celor care nu se supun li se aplică pedeapsa capitală - moartea prin spânzurare. În Durham, în Anglia de Nord, în anul 1592, cinci "Gypsies" sunt condamnați la moarte, iar în 1611 patru "Gypsies" din Edinburgh (Scoția) au avut aceeași soartă pentru că au continuat să trăiască în Regat²⁸.

În Elveția fiecare cetățean avea dreptul de a lichida țiganii prin orice mijloace, iar prin lege, din 1727, li s-a interzis de a se stabili în Confederație. și în alte țări au apărut norme juridice similare: Tările de Jos, Suedia și Anglia²⁹.

Țiganii au fost acuzați și de canibalism. Prima acuzare s-a făcut în anul 1547. În cele din urmă, s-a constatat că a fost un act de nedreptate. Totuși, în anul 1782, 45 de țigani unguri au fost spânzurați sau trași pe roată sub acuzația de a fi mâncați victima după ce au ucis-o³⁰.

O situație asemănătoare este consemnată în anul 1872 în Germania.

Ulterior, cercetându-se cazurile, s-

a ajuns la concluzia că acuzațiile aduse țiganilor au fost false. Mai mult de 300 de ani Europa a fost deosebit de vitregă cu acești dezmoșteniți. Friedrich Cel Mare a folosit țiganii ca spioni în războiul de 7 ani (1756-1763)³¹.

Eforturile depuse de unele state din Europa Occidentală (Franța, Anglia, Portugalia, Spania, Italia) de a li se asigura țiganilor mijloace de a se integra social, nu au fost întâmpinate cu înțelegere de către țigani.

Ca urmare, în aproape toate țările din vestul Europei, care aveau colonii, protectorate sau dominioane pe alte continente, s-au luat măsuri de deportare a țiganilor.

În anul 1600 din Portugalia sunt deportați 4-5000 de țigani în Angola și un număr aproape egal în insule ale Africii și în Brazilia. Unele grupuri mai periculoase au fost reîntoarse spre India. Despre soarta acestora, dacă au ajuns sau nu, datele istorice și antropologice sunt insuficiente³².

După 1650 din Olanda sunt deportați țigani în regiunea Cape Town din Africa de Sud. Regatul Britanic deportează în anul 1665 din Islanda în Jamaïca și în 1715 în Virginia aproape 10.000 de gypsies. În aceeași perioadă din Polonia și Rusia circa 5-6000 țigani sunt deportați dincolo de Urali, în Siberia³³.

Francezii deportează comunități întregi de până la 8-9000 de bohemieni, rominichebi sau țigani în unele colonii insulare din Africa de Nord. În 1802 mulți țigani "Basci" au fost duși cu forță în Louisiana, o zonă cuprinsă între Missouri și Mississippi, tot colonie franceză³⁴.

Spaniolii își trimit "Gitanii" în coloniile lor din America Latină; în Venezuela și Uruguay. Cei mai mulți au fost deportați în aceste teritorii între anii 1810-1815³⁵.

Emigrata engleză în Australia de la sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea a antrenat și

mulți gypsies: New-South Walès, 1823; Tasmania, 1825; Western A., 1828; South A., 1842; Victoria, 1851). Numărul țiganilor din Australia este greu de stabilit; sunt unii care pot fi identificați după unele practici specifice lor, cum ar fi cerșitul, portul femeilor și căsătoria, alții vorbesc engleză, dar între ei se numesc "gypsies-romi"³⁶.

Deportările "Zingari" din Italia în colonii încep după 1908 și continuă în anii '30 ca măsură a regimului fascist-italian de exterminare "a popoarelor inferioare". Principalele locuri de deportare au fost Somalia și Etiopia³⁷.

Înaintea celui de-al doilea război mondial țiganii din unele țări ale Europei de Est, unde inegalitățile erau mai dure, își propuneau întemeierea unui stat al lor. În acest sens, un lider țigan polonez de origine română Iosif Kiwiek trimite în anul 1934 o delegație la Liga Națiunilor pentru a obține un teritoriu în Africa de Sud.

După 1945 mulți țigani din țările din Centrul și Estul Europei s-au stabilit în Franța. Între aceștia era și un bărbat harnic, hotărât și instruit cunoscut pe numele de Ionel Rotaru. În mai 1959 țiganii îl recunosc ca șef suprem pe numele de Vajda Voievod. Ziariștii îi spuneau rege. În calitate de șef suprem la o Conferință de presă din 1962 a declarat că va cere O.N.U. un teritoriu pentru un stat al romilor în Somalia. De atunci lumea s-a schimbat, șeful suprem a dispărut, iar unii lideri marcanți ai romilor declară că nu mai vor să fie.

Datele ce le-am fășat despre acest misterios popor, cum îl numea Bogdan Petriceicu Hașdeu, sunt mai multe. Am selectat numai unele pe care le-am putut confrunta, cu un grad mai bun de credibilitate, altele rămân pentru a le găsi rădăcinile.

Meseria de sociolog mă obligă să fiu prudent în analiză și comunicare.

CU PRIVIRE LA ORIGINEA ȘI ISTORIA ȚIGANILOR/ROMILOR

Note și bibliografie

1. Dr. Rayko Durici, *Sobe Roma*, Beogradski Izdavacko - Graficki Zavod, 1987, p. 10.
2. Dr. Weer Rajendra Rishi Roma, *The Ranjabi emigrants in Europe Central and Middle, the U.S.S.R the Americas*, Punjab Universiti, India 1976, p. 8.
3. Mihai Mercea, *Țiganii - Integrarea Socială a romilor*, Editura "Bârza", Brașov, 1991.
4. Nicolae Iorga, *Anciens documents de droit romain*, București, 1931.
5. Dr. Weer Rajendra Rishi, Op. cit., p. 7-8.
6. Matei Maximov, *La poupee de Mamaligu*, Paris, 1986, p. 12.
- 7., 8. Ibidem
9. Rajko Durici, Op. cit., p. 35
10. Nicolae Grigoraș, *Robii în Moldova*, Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie "D.A. Xenopol", Iași, Editura Academiei 1967, p. 31.
11. Nicolae Grigoraș, Op. cit., p. 35
12. Nicolae Grigoraș, Op. cit., p. 36
13. Nicolae Grigoraș, Op. cit., p. 42
14. Nicolae Grigoraș, Op. cit., p. 42
15. Nicolae Grigoraș, Op. cit., p. 75
16. Nicolae Grigoraș, Op. cit., p. 46
17. Nicolae Grigoraș, Op. cit., p. 76
18. Nicolae Grigoraș, Op. cit., p. 76
19. * * * Microencyclopedia British Londra, 1981, p. 593
20. Mihai Mercea Op. cit., p. 21
21. Aven Amența nr. 1 (6) 1994
22. Rayko Duric, Op. cit., p. 35
23. Popp Serboianu, *Les Tsiganes*, Payot, Paris 1930
24. Domnica Păun, *Țiganii în viața satului Cornova*, Arhiva pentru Știință și Reformă socială nr. 1-4.
25. * * * Anuarul Statistic al României, 1993, p. 104
26. Mihai Mercea, Op. cit., p. 124 (Anexa 1)
27. * * * Les familles de Roma d'Europe d'Est, novembre, 1993, p. 61
28. * * * Microencyclopedia British, 1981, p. 593
- 29., 30. Ibidem
31. Rayko Duric, Op. cit., p. 42
32. * * * Microencyclopedia British, 1981, p. 593
- 33., 34., 35., 36., 37. Ibidem